

одним із найважливіших заходів, що відповідає основному принципу захисту рослин: максимальний ефект – при мінімальному негативному впливу на компоненти біоценозу зернового поля.

УДК: 632:633.85

Безпалько В. В., канд. с.-г.наук, доцент,

Жукова Л. В., канд. с.-г.наук, доцент

Державний біотехнологічний університет

ПОТЕНЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ ХВОРОБИ САФЛОРУ

На сьогоднішній день однією з перспективних культур для посушливих умов сходу України є сафлор красильний. Але технологія його вирощування, а особливо система захисту від хвороб в Україні ще розроблена недостатньо і потребує вивчення.

Батьківщиною сафлору красильного вважають Афганістан та Ефіопію. Відомості про застосування цієї рослини як лікарської та фарбувальної відомі дуже давно. У домовині єгипетського фараона, який правив країною в XVI столітті до н. е., знайдені сухі квітки цієї рослини, а фарбою, яку виготовляли з сафлору, пофарбовано пов'язки, в які були замотані єгипетські мумії.

Сьогодні сафлор красильний використовується в харчовій, медичній, парфюмерно-косметичній промисловостях, а також вирощується як кормова культура. Світові посівні площі сафлору становлять близько 1,2 млн. га. Культуру вирощують у 60 країнах. В Україні на початку XX століття сафлор красильний висівали на площі 1500–2000 га, в основному на Півдні. Сьогодні площі значно скоротились, на 24 невеликих площах його вирощують в Херсонській, Полтавській, Харківській і Запорізькій областях. Однією з причин, є відсутня досконала технологія виробництва олії та вузький спектр застосування культури в різних галузях народного господарства.

Із хвороб сафлору найбільш поширені: іржа, вовчок, фузаріоз, септоріоз. Найбільш небезпечною є іржа, за симптомами ураження дуже схожа на іржу соняшнику. Збудник хвороби гриб *Russinia carthami* Corola. За масового поширення захворювання прогресує на всьому полі і охоплює всі рослини. Захворювання визначають за наявності на обох сторонах листків округлих каштаново-бурих пустул.

Сафлор може уражатись кореневими гнилями – збудниками

виступають гриби з родів *Fusarium spp.* (*Fusarium oxysporum*) та *Phytophthora spp.* (*Phytophthora cryptogea*, *Phytophthora drechsleri*). Особливо це стосується вирощування культури на зрошенні – за надлишку вологи сафлор сильніше уражується гнилями.

Вовчок на посівах сафлору зустрічається рідко на відміну від соняшнику, посіви якого в останні роки масово пошкоджуються. Розвивається вовчок на кореневій системі рослин. Кореневі виділення рослини-господаря підсилюють проростання насіння вовчка, причому, чим вище концентрація цих виділень, тим краще проростає насіння вовчка. Тому в посушливі роки, коли створюється більш висока концентрація корневих виділень, проростання насіння вовчка збільшується. Уражені рослини затримуються в рості, їх листки в суху спекотну погоду в'януть і передчасно засихають.

Також одними з найбільш небезпечних хвороб є альтернаріоз та сіра гниль, які пошкоджують суцвіття сафлору за умов підвищеної вологості під час цвітіння та дозрівання. При цьому відбувається усихання окремих кошиків, формування щуплого насіння і, як наслідок, зниження урожайності культури.

Обстеження рослин сафлору у 2009–2011 рр. щодо виявлення хвороб показало, що в зоні Правобережного Лісостепу, на цій культурі найпоширенішими були біла плямистість (поширеність – 100 %, розвиток – 18,8 %), біла гниль (розвиток 3,2 % та фузаріозне в'янення (розвиток 2,6 %).

Сафлор красивий позиціонується як альтернативна культура соняшнику при вирощуванні у богарних умовах південного Степу України, а також на бідних і малопродатних (засолених та еродованих) ґрунтах. Біологічні особливості культури та її адаптивний потенціал відповідають посушливим умовам південного Степу України.

На початку впровадження культури в певних ґрунтово-кліматичних умовах зони, сафлор майже не уражується хворобами та не пошкоджується шкідниками, на відміну від соняшника, тобто відмічається не накопичений небезпечний фон для цієї культури.

УДК: 632

Т. В. Білоусова, аспірантка

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

**ОСОБЛИВОСТІ БІОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ТОМАТІВ ТА
ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ *TUTA ABSOLUTA* MEYR. В
УМОВАХ ЗАХИЩЕНОГО ҐРУНТУ**

Постановка проблеми: За сучасних технологій ведення овочівництва, особливого значення, набувають обґрунтовані рекомендації щодо контролю розвитку, розмноження і поширення на видовому рівні карантинних комах-фітофагів. Нагальним, є питання щодо норм, строків і кратності застосування високоефективних засобів контролю карантинних видів шкідників із виявленням та обліком при використанні новітніх феромонних пасток.

Виклад основного матеріалу досліджень. У 2011–2022 рр., для виявлення і контролю південноамериканської томатної молі важливого значення набували системні моніторингові спостереження, які сприяли високоефективному контролю фітофага у місцях локалізації. При цьому, уточнена біологія, екологія, фенологія шкідника, як основа захисту томатів у відкритому і закритому ґрунті. Визначена особливість застосування інструментарію для методології інспектування технологій і встановлення ареалів південноамериканської томатної молі.

Вказано на важливість використання спеціальних інструментів щодо контролю фітофага за стадіями розвитку. Так, при виявленні пошкодженого листя, понад 7% зразки утилізують за межами теплиці, що дозволяє високоефективно контролювати трофічні ланцюги для карантинного виду.

У роки досліджень високоефективним виявились спостережень із використанням феромонних пасток та феромон «BG2-Sentinel». Це дозволило відловити у середньому до 82 % самців, створити самцевий вакуум і зменшити кількість запліднених яєць. При цьому, з незапліднених яєць виходили самці, які після досягнення статевої зрілості мігрували до феромонних пасток. Встановлено, що для моніторингу шкідника достатньо використовувати 4–6 дельтоподібних пасток на гектар. Відмічено, що спостереження доцільно проводити кожні 4–5 тижнів із заміною феромону. Для